

NAAR EEN 'CHANSON-GENRE' IN ONS LAND?

Jo Deensen is een Westvlaamse dertiger uit Oostende die aan één enkel leven, één beroep en één naam blijkbaar niet genoeg heeft. Onder zijn ware naam Ray Huilmand of onder zijn pseudoniem Jo Deensen is hij sinds 13 jaar journalist en sinds 11 jaar als redacteur verbonden aan 'De Zeewacht' (rubr. 'Kunst en Ontspanning', 'Cinema's', 'Zeevisserij en Zeevaart') terwijl hij ook reeds meer dan tien jaar veelzijdig correspondent is aan 'De Nieuwe Gids', waarin tal van reportages over alle mogelijke onderwerpen regelmatig verschenen. Hij is ook redacteur van de rubriek 'Modern times' in het maandblad 'Flash'. Benevens deze journalistieke bedrijvigheid is hij tevens impressario van één van België's populairste amusementsformaties, directeur van 'Optim's Teaterbureau' en ontdekker van vedetten als Will Tura, Pete Monti en Gus Ende die aan hem hun eerste lancement te danken hebben. Tenslotte is hij nog auteur-melodist, aangesloten bij Sabam en directeur-zaakvoerder van de platenfirma Century. Oef!... En daarenboven schijnt hij 's nachts nog te slapen als een rots... als stoute toekomstdromen hem niet plagen of indien al die bezigheden samen hem nóg niet klein kregen...!

H. Casteur

Wij Vlamingen zijn in feite zeer voorzichtige conservatieven die zich, ook in de kunstontwikkeling, erg gemakkelijk laten vastankeren in de bestaande artistieke vormen en strekkingen. Wij zijn altijd wantrouwig geweest tegenover het nieuwe, erg afwijzend tegenover datgene dat niet honderd procent zijn sporen heeft verdiend, erg spaarzaam met onze geestdrift en onze overmoed tegenover de interessante uitwassen van het bestaande. Het is misschien een wijze en dus te waarden karaktertrek van ons, maar in elk geval geen van de sympathiekste. Wellicht is het een karaktertrek die uitlegbaar is door ons historisch minderwaardigheidscomplex dat ons — voor alle zekerheid — eerst de kat uit de boom doet kijken...

Dit alles om te verklaren waarom in ons landje de in vele landen reeds zo uitgebreide literatuur van goede radiohoorspelen, TV=spelen, filmscenario's en ontspanningslezing nog zo 'n mager beestje is. Uit pure bloedarmoede dient men dit immers nog steeds ijverig te putten uit het buitenlandse repertoire om onze nationale Radio- en TV-uitzendingen te kunnen spijzen en onze magazines en romanreeksen te kunnen aanvullen. Daardoor komt het dat verdienstelijke pogingen om ook bij ons een behoorlijke filmkunst in het leven te roepen (we denken aan *Meeuwen sterven in de haven* en *Prelude tot de dageraad*) steeds maar opnieuw stranden bij

gebrek aan goede scenaristen. Onze armoede op dat gebied doet effenaf het schaamrood naar onze wangen stijgen, tenware men zich niet bewust is van de cultuurachterstand die wij hiermee ten toon spreiden.

Nóg een totaal onontgonnen terrein: het chanson-genre. Ontstaan in Frankrijk, ongeveer dertig jaar geleden, is het intussen uitgegroeid tot een onvervalste kunstuiting die het midden houdt tussen de poëzie en de liedjeskunst en er de beide basiselementen van verenigt en vooral veredelt. Men mag haast zeggen dat de poëzie als kunst, die nog slechts gehoor dreigt te vinden binnen het ivoren torentje van een aantal ingewijden, zich een nieuw kleedje heeft aangepast en als 'chanson' de uitdrukkingsvorm gevonden heeft om zich door de brede massa opnieuw te laten beluisteren. Een beetje zoals in de tijd toen de poëzie nog niet verstarde was tot enge salonkunst en op markten en pleinen, bij het houtvuur van onze kastelen, door troubadours gezongen werd. Met het volkslied en de volkspoëzie als ervaders, is het chanson uitgegroeid tot de poëzievorm van de twintigste eeuw.

Wie daarvan niet overtuigd zou zijn, hoeft enkel eens aandachtig de beste chansons van een Aznavour, Francis Lemarque, Amade, Leo Ferré, Delannoë, Brel en zoveel andere te beluisteren. Leen eens aandachtig oor aan Edith Piaf's *Hymne à l'Amour*, Aznavour's *Sur ma*

REIK UW HANDEN

*Ben ik dwaas en verblind,
Klein van geest als een kind,
Onbegrijpend, vol twijfel en waan?
Ben ik leeg en verdord,
Kom ik liefde tekort
Om Uw liefde voor mij te verstaan?*

*Reik Uw handen naar mij
En vergeef wat ik zei
Toen ik laf al Uw goed heb verbrast.
Troost dat heim'lijk verdriet
En de pijn om wat niet
Door mijn handen als écht werd betast.
Reik Uw handen, o Heer,
Reik Uw handen en leer
Mij de zin van wat Gij hebt gewild.
Leer mij buigend berouw.
Keer in goedheid en trouw
Al de liefde die ik heb verspild.
'k heb o zo vaak,
In dol vermaak
Ijdel mijn spel gespeeld;
Maar ook zo vaak,
Met bittere smaak
Schrijnende wonden verheeld.
Reik Uw handen naar mij,
Maak me vreugdig en blij,
Breek het leed en het kwaad in mij stuk.
Droog die tranen van smart,
Warm dat trouweloos hart
Met de glans van Uw groot Geluk!*

Een chanson door de Westvlaamse komponisten en auteurs
Vernier-Deensen.

vie, Delannoë en Amade's *Mes mains* en *Que toi*, Brel's *Quand on n'a que l'amour* of Piaf's *Les Amants d'un jour* en zoveel andere : effenaf perfecte chansons waarin muziek en tekst zozeer met elkaar verstrengeld zijn dat ze onafscheidbaar werden en samen een ware kunstontroering bij de toehoorders weten op te wekken die op even hoog peil staat als de beluistering van louter verbale poëzie.

Dit genre is dus uitgestegen, vór boven het meestal banale liedjesgenre dat onmogelijk tot de kunst te rekenen is en eerder een louter oorvleurende ontspanning poogt te zijn, zonder meer. Dat er een zeer sterke invloed van uitgaat, bewijst wel het feit dat momenteel het Franse chanson in Amerika een ware triomf beleeft : Franse zangvedetten als Piaf, Yves Montand, Aznavour e. a. beleven onverwachte zegetochten doorheen de States en er mag verwacht worden dat deze invloed zich weldra zal laten voelen in het peil van de platenproductie, ook in de States, waar men de gestandaardiseerde 'I love you'-hits stilaan beu gaat worden en ook aan zin en inhoud van een deun wat meer aandacht gaat schenken en hogere eisen gaat stellen. Vandaar reeds de fel in de smaak gekomen 'Gospel-songs', een soort van wereldlijke 'spirituals'. Ook het oude Europa kan erdoor tot bezinning komen en het zinrijke chanson heeft ermee een niet te onderschatten kans om werkelijk aan bod te komen, de wereld door.

De situatie in ons land.

Op dat ogenblik schijnen wij in ons land letterlijk nergens te staan. In onze Nederlandse woordenboeken, zelfs de allernieuwste, vonden we zelfs het woord 'chanson' nog niet vermeld, zodat men dat woord nog maar aanziet als een letterlijke vertaling van het Frans voor 'lied'. Het onvertaalbare begrip 'chanson' is dus blijkbaar nog niet in de officiële Nederlandse woordenschat aanvaard. Anderzijds duwt ons publiek dwaas uit alle juke-boxes de meest zinloze Amerikaanse hits : het heeft eenvoudig alle gehoor verloren voor een tekst die werkelijk iets te zeggen heeft; zijn gehoor is totaal misvormd en alleen nog afgestemd op welbepaalde uitdrukkingen en woordklanken, buiten dewelke het geschokt wordt en afkerig reageert. Dat is een waar ziekte-symptoom waarvan men ons publiek slechts met geduld en volharding zal kunnen genezen. En laat ons toe te dezer gelegenheid héél openhartig te zijn : zij die de publieke smaak helpen vormen, de muziekkuitgevers en de platenfabrikanten, zijn zodanig vercommercialiseerd dat ze bijna allen slechts de publieke wansmaak involgen en omzeggens geen inspanning doen om er iets ten gunste aan te veranderen. Het axioma voor de produktie wordt steeds meer : volg de publieke smaak zoveel mogelijk in, loop niet buiten het 'commerciële' lijntje, hang de idealistische vlag

De jonge zanger
Bob Van Velm,
Vlaamse vertolker
van
'Reik uw Handen'.

niet uit en gooi uitsluitend liedjes op de markt met als eeuwig thema 'I love you', 'tararaboumtajé' of 'Schenk ze nog eens vol...'

Van het kultuurinstrument bij uitstek, Radio en Televisie, kan gezegd worden dat het soms een ernstige inspanning doet om uit deze productie het beste en meest smaakvolle te kiezen. Nochtans zijn ook daar duidelijke commerciële invloeden merkbaar: de uitgevers en impresari zijn in feite de ware programmators van vele populaire programma's en daar worden soms de meest onbenuilige dingen tegen wil en dank tot geprefabriceerde successen ingehamerd. Soms wordt wel eens een inspanning gedaan om het peil van de 'successen' ietwat te verhogen — in elk geval qua uitvoering en technische verzorging — en zo, krijgen we dan van binnenlandse zangvedetten als Jean Walter, Esterella en enkele anderen nu en dan ook wel eens een zinnige tekst op één of andere mooie succesmelodie. Maar 'chansons' kan men dit alles toch maar bezwaarlijk noemen: ze missen daarvoor totaal de nodige oprechtheid en daarenboven zijn de beste daaronder meestal slechts vertalingen van buitenlandse schlagers. Uitzonderingen daarop zijn bv. enkele fijne liedjes van de Antwerpse komponist Hans Flower, waaronder *Wondermooi* (gezongen door Jean Walter op Polydor 48940B) een tijdlang een zekere populariteit kreeg.

Een werkelijk unieke plaats hiertegenover neemt de Gentse fantaisist Will Ferdy in. Deze zeer talentvolle kleinkunstenaar stond jarenlang als volkse vedette aan de top van een radio- en platencarrière die hij dankte aan enkele heel populaire succesjes, waaraan hij echter zelf niet genoeg bleek te hebben. Onder invloed van welmenende critieken, en ook door zijn eigen behoefte aan béters en rijkers, zwoer hij, op het hoogtepunt van zijn vedettenloopbaan, het repertorium af dat toen nog dagelijks in de radio weerklonk en dat hem bij het

groot publiek zo geliefd had gemaakt. Bijna eigzinnig en bezeten door dat idealisme dat bergen verzet, ging hij zich kieskeurig een nieuw repertoire kiezen, waarbij hij zich sterk op het Frans inspireerde. Zelf perfect tweetalig zong hij nu in beide landstalen liedjes die hij meestal zelf componeerde en die wellicht de allereerste chansons zijn geweest die in ons land verschenen. Eerst kwam *Het regent in de straten* (Decca 22.357 = comp. Ferdy-Berry) op de markt, dat een onthutsende weerklank vond en dat in de Vlaamse vakpers een hevige polemiek uitlokte, waarmee tenslotte toch de erkenning bovenkwam dat Ferdy hiermee voor zich zelf zowel als voor het Vlaamse lied een gans nieuwe richting was ingeslagen. Daarop maakte Ferdy nog *Zeemansblues* (Decca 22.527 = comp. Deensen-Feys-Decock) met aan de andere kant *Wimpels in de masten* (comp. Deensen-Ferdy-Berry), twee stemmingsliedjes die ook een heel andere toon aansloegen dan we in die periode gewoon waren te horen. En in het Frans kwam Ferdy met een ext. play-plaatje uit met vier zeer uitgelezen nummertjes waaronder *Il pleut*, de franse versie van *Het regent in de straten* en verder *Je n'ai même pas un sou* (comp. Ferdy-Berry-Keriema), *La ronde des pantins* (comp. Ferdy-Berry-Keriema) en *J'ai tué* (comp. Ferdy-Berry-Keriema), uitgekomen op Decca ebs 450.013.

Dit laat ons toe enkele woorden te wijden aan de Antwerpse tekstdichteres Ke Riema die vaak met Will Ferdy samenwerkt als auteur van zijn liedjes. Zij schreef enkele zeer mooie teksten waaronder het hogergenoemde *J'ai tué* en *La ronde des pantins*. Zij schreef ook de nederlandse tekst van *Hou toch van mij*, het Belgisch lied waarmee Bob Benny te Cannes meedong naar de Eurovisieprijs van het lichte lied. Deze zeer goede en poëtische tekst, die intussen reeds een Engelse en Duitse vertaling kreeg, had in de pers de meest kwaadaardige kritieken te verduren naast de meest gunstige: een tegenstrijdigheid die enkel maar bewees dat de Belgische oren nog steeds niet stonden naar een goeie tekst.

Intussen ging baanbreker Will Ferdy verder met zijn idealistisch opzet: hij specialiseerde zich in one-man-shows en verwierf zich hiermee een nieuw publiek: intellectuelen, studenten, VTB, Davidsfonds e. d. Dàar, bij dat nieuw publiek moet het goede zaad kiemen om uiteindelijk gehoor te krijgen voor het Belgisch chanson-genre. Spijtig genoeg wordt Ferdy's poging in de radio al te weinig gesteund: hoeveel keren heeft men bovengenoemde titels uit zijn repertoire over de radio reeds gehoord? En ook de platenfirma's begrepen geen sikkepit van Ferdy's opzet. Decca stelde hem voor de keus: 'commerciële' liedjes of geen platen meer, terwijl een alwetende Hollandse programmator bij Philips hem ook tot 'commerciële liedjes' dwong met als resultaat: Ferdy maakt momenteel geen platen meer! Hij zal er slechts maken als hij de kans krijgt zijn zin te doen. En dan zullen het goede platen zijn, waarvan we alleen kunnen hopen dat het publiek ze zal kopen...

En West-Vlaanderen ?...

Aangezien we hier in het leidende kunstblad van West-Vlaanderen schrijven, zouden we allerminst de pogingen in eigen provincie mogen vergeten. Helaas, driewerf helaas !... Hier is armoede wellicht het grootst ! Hoe graag we er hier ook zouden opsommen — en de hemel vergeve het ons moesten we toch iemand vergeten die recht op vermelding kan hebben — toch moeten we heel beschaamd zeggen dat slechts heel weinigen in onze provincie de nood aan een eigen chanson-kunst aanvoelen. We hebben inderdaad radio- en platenzangers in onze provincie die hun best doen om met volkse liedjes een behoorlijke platenverkoop te bereiken : de Bruggeling van Limburgse afkomst Luc Van Hoesselt die, benevens Vlaamse versies van buitenlandse successen, ook goeie originele nummers van onze bodem zingt, Marc Noma uit Brugge (eenvoudige volkse deuntjes), Eddy Dua uit Brugge (Vlaamse versies van buitenlandse successen), Pete Monti uit Oostende (een Engelszingerende teenager), Will Vancky uit het Kortrijkse (volkse schlagers), Willy Lustenhout uit Assebroek (folkloristisch getinte maar toch meestal platte caféliedjes), Gus Endo uit Oostende (Franse charme-zang), Will Tura uit De Panne (Vlaamse versies van buitenlandse successen). Maar dit alles is toch wel héél ver af van het chanson-genre !...

In onze provincie hebben we zelfs nog niet het goede dialectlied zoals bv. Limburg dat wel heeft met de liedjes van de betreurde Jo Erens en diens opvolgers, waaronder Frits Rademachers. De enige dialectliedjes die wij bezitten konden hun inspiratie slechts zoeken bij pot en pint en andere weinig verheven esbattermenten.

De bescheidenheid heeft ons tot nog toe gedwongen weinig of niet te spreken van de rol die we zelf sinds enkele jaren hebben pogen te spelen ter verheffing van het liedjespeil in ons land. Ondergetekende is immers auteur-melodist van enkele liedjes die, behalve enkele dingen in opdracht die hij beter onder andere naam had uitgegeven, pogen toch ietwat boven het banale genre uit te stijgen. Hij is tevens ook stichter en leider van een jonge platenfirma die, benevens de gewone commerciële productie die zaad in het bakje moet brengen, nu en dan ook liedjes-op-beter-peil op de markt durft gooien, ongeacht of zij centen zullen opleveren of niet. Deze Westvlaamse platenfirma die te Oostende gevestigd is, is zeker de enige firma tot nog toe die het waagt échte chansons op de Belgische markt te brengen. Het begon met enkele liedjes die ondergetekende samen schreef met Freddy Feys, een Roeselarenaar die reeds een tiental jaren te Oostende woont en leider is van een zeer gekend amusementsorkest. Deze self-mademan heeft reeds enkele zeer verdienstelijke composities op zijn naam die, alhoewel meer op het commerciële afgestemd, toch nu en dan ook buiten de gewone massa-productie uitstijgen.

Een Westvlaamse chanson-komponist : Ray Vernier.

De grote Belgische chansonnier Jacques Brel is goede vriend met de idealistische fantaisist Will Ferdy. Met hen is er nog hoop op een beter genre in ons land.

Een Luikenaar dankt West-Vlaanderen zijn zangers-carrière:
Gus Endo.

Later maakte ik toevallig kennis met een Gents frans-
talig echtpaar, dat echter te Oostende was komen won-
nen en dat in zijn vrije tijd chansons componeerde, die
werkelijk buitengewoon waren voor ons landje. Het
waren Ray en Nadou Vernier, wiens werkjes terzelf-
tijd een rijke melodische waarde, een sterke poëtische
zin en meteen toch een commerciële vorm hadden die
totaal beantwoordden aan de essentie zelf van de chan-
sonkunst. Zo 'n rijke bron mocht niet onaangeboord
en onvruchtbaar blijven. Ik kon hen in contact brengen
met Will Ferdy die een greep deed in hun composities
en verschillende ervan op zijn repertoire nam. Zo kon-
den ze reeds overal, bij middel van radio en TV, in ons
land worden opgemerkt. Meteen werden zij mijn mede-
vennoten in de platenfirma 'Century' wat hen de ge-
legenheid gaf verschillende goede nummers op de plaat
vast te leggen : *A cor et a Cri* (door Gus Endo op Cen-
tury 9.0557), *Dieu sait* (door G. Endo op Century
9.0556), *Pardon mon Dieu* (door G. Endo op Century
9.0569) en *Reik Uw handen* (door de Limburgse zanger
Bob Van Velm op Century 9.0574).

Vooraf deze twee laatste nummers (*Reik Uw handen* is
de Vlaamse versie van *Pardon mon Dieu*) zijn werkelijk
ophefmakend. Het zijn authentieke chansons, sterk poë-
tisch geladen en gedragen door een wondermooie me-
lodie die er volstreekte eenheid mee vormt. De als
West-vlamingen aangenomen Ray en Nadou Vernier
komen hier de eer toe zich aan te melden als de aller-
eerste echte chanson-schrijvers in onze provincie. Hun
composities kunnen in alle opzichten wedijveren met
wat onze Zuiderburen reeds presteerden, en we weten
dat dit véél gezegd is. Aznavour zelf getuigde reeds van
Pardon, mon Dieu dat hij dit chanson op zijn repertoire
zou nemen, ware het niet dat hij om opportuniteits-
redenen slechts eigen composities zingt. En er liggen
in de mappen van de Vernier's nog heel wat prachtige
nummers op uitgave te wachten zoals *Le ciel et l'enfer*,
die zeker een Brel of een Bécaud waard zijn.

Belgische chanson-kunst dient geholpen !

Er zijn dus bepaald strekkingen ten goede. Er is in ons
land nog de bescheiden wil om de vertrapte paden te
verlaten en iets beters voort te brengen. Ja, de kiemen
zijn er. Maar die pogingen moeten gesteund worden :
vooral de radio, de TV en de muziekkuitgeverijen dienen
hun culturele taak te begrijpen en aan het schaarse
Belgisch chanson de gelegenheid tot ruime verspreiding
te geven. Zonder deze hulp zullen zelfs de meest idealis-
tische inspanningen onvruchtbaar wegwijnen, maar
mèt deze hulp is er kans dat het nieuwe genre — deze
nieuwe Kunst — ook in ons landje doorbreekt, ter
veredeling van onze volksmaak. Zal West-Vlaanderen
al of niet de toon aangeven ?...

Jo Deensen

Illustratie : cliché's 'Flash'.